

2022-05-20

Kommunstyrelserna
Regionstyrelserna

Meddelande från styrelsen - Rekommendation om kostnadsfrihet för alla oavsett ålder som vid medicinsk bedömning anses ha otillräckligt skydd mot mässling, röda hund, difteri, stelkramp, polio och kikhosta

Ärendenr: 22/00614

Styrelsen har beslutat att rekommendera regionerna enligt följande:

att rekommendera regioner att erbjuda vaccination kostnadsfritt för alla oavsett ålder som vid medicinsk bedömning anses ha otillräckligt skydd mot mässling, röda hund, difteri, stelkramp, polio och kikhosta

att rekommendationen även avser både de som söker skydd enligt massflyktsdirektivet och asylsökande,

att i skrivelse till regionerna och kommunerna rekommendera dem att godkänna och omgående tillämpa denna rekommendation

Vaccinationsprogram i Sverige

Det allmänna vaccinationsprogrammet för barn i Sverige omfattar elva sjukdomar. Det fungerar väl genom att sjukdomsförekomsten är låg, vaccinationstäckningen är hög, förtroendet för programmet är högt. Detta regleras närmare genom Folkhälsomyndighetens föreskrifter (HSLF-FS 2016:51) om vaccination av barn. Folkhälsomyndighetens uppföljning visar att i januari 2020 var 97 procent av 2-åringarna födda 2017 fullvaccinerade enligt det schema som gällde för dem.

Situationen i Ukraina

Som en konsekvens av Rysslands invasion flyr delar av civilbefolkningen i Ukraina för att söka skydd i andra länder, däribland Sverige. Folkhälsomyndigheten har publicerat en genomgång av de smittskyddsinsatser som myndigheten bedömer nödvändiga för personer från Ukraina som söker skydd i Sverige. I rapporten framgår att det 2018-2019 var ett utbrott av mässling i Ukraina. Uppföljningsdata tyder på att detta nu är under kontroll. Folkhälsomyndigheten gör dock bedömningen att det skulle kunna finnas luckor i vaccinationstäckningen för skyddet av mässling. I

Ukraina är vaccinationstäckningen bland barn lägre än bland barn Sverige, konstaterar Folkhälsomyndigheten.

Med anledning därav rekommenderar Folkhälsomyndigheten regionerna att erbjuda vaccination mot mässling, röda hund, difteri, stelkramp, polio och kikhosta och att detta bör prioriteras oavsett ålder.

De flesta vacciner som ingår i det svenska barnvaccinationsprogrammet ges som kombinationsvacciner, dvs. vaccin mot flera sjukdomar ges i samma spruta tex ges MPR i ett kombinationsvaccin mot mässling, påssjuka och röda hund samt ett annat kombinationsvaccin där difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och hepatit B ingår.

För att få kunskap om vaccinationsläget gör regionerna en individuell medicinsk bedömning, som i stor utsträckning sker i samband med de hälsokontroller som regionerna genomför. Hälsokontroller erbjuds asylsökande och personer som får uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet.

Smittskyddslagen

Utgångspunkten i smittskyddslagen är att kommuner och regioner är skyldiga att erbjuda människor vaccinationer mot smittsamma sjukdomar enligt nationella vaccinationsprogram i syfte att förhindra spridning av dessa sjukdomar i befolkningen. Programmen utgörs dels av allmänna vaccinationsprogram, dels av särskilda vaccinationsprogram för personer som ingår i riskgrupper. Det finns idag ett allmänt vaccinationsprogram – det allmänna vaccinationsprogrammet för barn.

Mässling är en anmälningspliktig och smittspåringspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen (2004:168) och smittskyddsförordningen (2004:255). Enligt 7 kap. 2 a § i smittskyddslagen (SML) är vaccinationer som ingår i nationella vaccinationsprogram kostnadsfria för patienten. De vaccin som ingår i det nationella vaccinationsprogrammet framgår av bilaga 3 till smittskyddsförordningen (2004:255) som har rubriken Nationella vaccinationsprogram och ”underrubriken” Allmänt vaccinationsprogram för barn. Av prop. 2011/12:123 sid 76 (författningskommentaren) framgår beträffande 7 kap. 2 a § att vaccinationer som omfattas av nationella vaccinationsprogram är kostnadsfria för patienten. Det är således inte tillåtet för vårdgivarna att ta ut avgifter för dessa vaccinationer.

Vissa har tolkat detta som att det nationella vaccinationsprogrammet endast är till för barn och att det därför skulle vara möjligt att ta betalt av vuxna som vaccineras med vaccin som ingår i det nationella vaccinationsprogrammet. SKR gör dock tolkningen att inte kostnadsfriheten styrs av underrubriken ”Allmänt vaccinationsprogram för barn” utan av syftet enligt smittskyddslagen med de nationella programmen som är att förhindra spridning av aktuella sjukdomar i befolkningen och att detta åstadkoms genom vaccinationsprogrammet som börjar med barnen. En tolkning av smittskyddslagen är således att alla vaccin i nationella vaccinationsprogram skulle kunna vara kostnadsfria för vuxna om regionen inte beslutat att de ska ta ut en avgift för dem.

När det gäller kostnadsansvaret för vacciner i de nationella vaccinationsprogrammen framgår av 7 kap. 4 a § SML att regioner har kostnadsansvar för vaccinationer som ingår i nationella vaccinationsprogram enligt 2 kap. 3 f § första stycket SML. Vidare framgår av 2 kap. 3 f § första stycket SML att den som omfattas av 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska av regionen erbjudas vaccinationer mot smittsamma sjukdomar som ingår i nationella vaccinationsprogram. De som omfattas av 8 kap. 1 § HSL är de som är bosatta inom regionen eller de som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och som stadigvarande vistas inom regionen. Av 8 kap. 1 § HSL framgår även att regionen i övrigt ska verka för en god hälsa hos befolkningen, vilket i detta sammanhang skulle kunna tolkas som att erbjuda vaccin kostnadsfritt till befolkningen är i linje med detta mål. I prop. 1981/82:97 sid 33 som gäller frågan om att regionen ska verka för en god hälsa sägs ”Genom vaccinering har vidare smittkoppsjukdomen totalt utrotats från jorden samt polio och difteri så gott som helt försvunnit från vårt land. Genom olika vetenskapliga undersökningar har påvisats vissa vaccinationers stora samhällsekonomiska lönsamhet. Förestående åtgärder inom detta område är vaccination mot mässling, röda hund och påssjuka i stor skala.”

Vaccination utan avgift för den enskilde

Enligt förbundet ska inte någon enskild oavsett ålder av ekonomiska skäl avstå från erbjudandet om vaccination mot mässling, röda hund, difteri, stelkramp, polio och kikhosta.

Därför rekommenderar SKR regioner att erbjuda vaccination kostnadsfritt för alla oavsett ålder som vid medicinsk bedömning anses ha otillräckligt skydd mot mässling, röda hund, difteri, stelkramp, polio och kikhosta. Beslutet omfattar därmed också asylsökande och de som erbjuds vård på samma sätt som asylsökande.

Ett ytterligare motiv till att införa generell avgiftsfrihet i hela landet är att det minskar den administrativa bördan för regionerna. Ytterligare ett skäl för kostnadsfrihet är att det inte går att utesluta att vaccinationstäckningen skulle riskera att bli lägre om ett kostnadskrav infördes. De erfarenheter som finns visar att när regionerna började införa avgiftsfrihet för vaccination mot den vanliga influensan ökade på samma gång benägenheten hos olika riskgrupper att vaccinera sig.

Skolans roll Av 2 kap. 3 f § smittskyddslagen (2004:168) framgår att regionen och huvudmannen för elevens utbildning ska erbjuda de vaccinationer mot smittsamma sjukdomar som ingår i det allmänna vaccinationsprogrammet för barn.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande